

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Typ posudku: oponenta práce

Autor práce: Jan Pelich

Název práce: Visapoint: případová studie implementace systému pro žadatele o vízum z Ukrajiny

Autorka posudku: PhDr. Marie Jelínková, Ph.D.

Téma práce je zajímavé, relevantní, dobře vybrané i rozumně ohraničené. Výsledky přináší zajímavý a užitečný vhled do specifického problému – aplikace tzv. Visapointu (e-registace žadatelů o vízum na českých ZÚ na Ukrajině). Struktura práce je v pořádku, práce je logicky vystavěná. K využití literatury nemám výhrad, drobná poznámka je, že judikaturu NSS by stála za to blíže přiblížit.

Grafická úprava práce je v pořádku, tu a tam se v práci vyskytují či nevyskytují špatně čárky, překlep či špatné velké písmeno (např. ukrajinština je s malým u!). Přesto mám ke stylu práce řadu připomínek. Domnívám se, že autor měl věnovat pečlivější pozornost výběru některých slov, neboť (domnívám se, že nevědomky) reprodukuje určitý diskurz spojený s migrací, který je z akademického hlediska problematický a který je při jednání s některými aktéry velmi snadné přejmout. Příkladem budiž výrazy „dovoz“ (migrantů) – dovážejí se například potraviny, ne lidé, lidem se umožňuje přijet. Stejně tak pozvání na zastupitelský úřad není „výslech“ (str. 47) – jedná se o rozhovor či dotazování – vyslychájí se zločinci, zločinnost myslím na základě faktu podání žádosti o vízum do ČR odvozovat nelze.

Teoretická východiska jsou velmi srozumitelně zpracovaná, určité otázky se nabízí k aplikaci teorie, ale je nutno autora pochválit za snahu. Pozitivně lze pak hodnotit výzkum, který autor realizoval i vhodně zvolené metody výzkumu.

Přes veškeré dosud uvedené (v zásadě velmi pozitivní) informace, není hodnocení práce úplně snadné. Z práce totiž považuji za velmi dobré téma, stanovení výzkumných otázek a i jejich zodpovězení, nicméně se domnívám, že ve svém úvodu a ve svém závěru se práce drží svých zjištění výrazně méně, než by bylo záhodno, a předkládá tak trochu jiný obraz, než ke které dochází ve zbytku práce.

Ve svém úvodu a závěru totiž práce předkládá tvrzení, kterými jde nad rámec zjištění, ke kterým v práci dochází. Určitou svéráznost předkládání myšlenek v úvodu pokládám za poměrně zajímavou, nicméně tato svéráznost nemůže jít za určitou úroveň faktičnosti. Příkladem budiž dělení aktérů na ty, kdo migranty „chce“ a ty, kdo „nechce“, které je příliš zjednodušující. Dále se, zdá se, ve způsobu uvažování autora migranti redukuje především na

práci, respektive pracovní sílu. Právě takové uvažování o migraci vede ke krátkozraké politice s mnoha negativními dopady, a to jak na migranty samotné, tak na přínosy migrace v dlouhodobém hledisku.

Autor v práci stanovuje zajímavou otázku ohledně funkčnosti Visapointu, ve svých odpovědích a zkoumáních však kontext – zejména v závěru - zahrnuje, ke škodě práce, pouze částečně. Závěr tak zásadně pomíjí kontext, bez kterého je dle mého názoru zhodnocení Visapointu nemožné. Nabízí se otázky, zda skutečně mohl Visapoint vyřešit situaci, kde fronty před zastupitelskými úřady (tj. i na zkoumané Ukrajině) byly způsobeny (a) malou personální kapacitou některých zastupitelských úřadů a (b) kampaní zprostředkovatelských struktur (k čemuž se vztahuje i to, zda je ekonomická migrační politika ČR nastavena tak, že zprostředkovatel skutečně není třeba)? Cílem práce bylo vyhodnotit implementaci a funkčnost systému, zejména s ohledem po otázkách funkčnosti se jeví problematické, že si výše uvedené otázky práce (ve svých závěrech, na jiných místech práce pak ano) neklade.

Autor v práci uvádí/přejímá tvrzení, že role MZV byla jen „administrátorská“, právě tato perspektiva však dle mě nedovoluje vůbec přistoupit ke komplexnějšímu hodnocení Visapointu. Vždyť právě MZV, jak správně autor uvádí, bylo „hrdlem lahve“. Jižní Korea byla v podobné situaci schopna navýšit počet zaměstnanců na ZU v rámci několika týdnů, ČR to na jednom ZÚ trvalo cca 18 let. Skutečně se do toho nepromítají zájmy MZV? MZV se rádo vidělo jako pouhý „administrátor“, nicméně právě analýza předložená autorem ukazuje, že tomu tak není, a pokud je ta role takto vnímána, přináší to (viz právě prací dokumentovaná skutečnost) obrovské množství problémů. Jak autor správně poukazuje (viz citovaný výrok NSS, který říká, že MZV nedostupnost volných termínů vyhovovala, protože vyřešila přetlak žadatelů o víza na ZÚ ve Vietnamu a na Ukrajině, p.58) šlo ze strany ČR (respektive MZV) o cílenou politiku, jak problém nevyřešit, ale odsunout do méně viditelných IT končin.

Drobné poznámky se pak týkají následující údajů a tvrzení.

- Pokud byly poměrně běžné průtahy správního řízení z 60 dnů až na rok (sic!!!) – jaká je funkčnost a nastavení migrační politiky? Skutečně mohl Visapoint bez změny prostředí zafungovat?
- Situace s přeshraničním vysláním pracovníků za plněním pracovního úkolu (tj. ukrajinských pracovníků s polským pracovním vízem v ČR je složitější.) MPSV tuto praxi správně považovalo za legální, ovšem pouze pokud docházelo k výše popsanému. Problémem – a zde se resorty shodly – bylo fiktivní vysílání těchto pracovníků.

Zásadní poznámky se pak týkají odpovídání na stanovené hypotézy (kap. 8):

- 1) Nerozumím tomu, proč dle autora „chyběl řídicí orgán motivovaný k hladkému průběhu fungování Visapointu s odpovídajícími pravomocemi.“ (p. 60) Domnívám se, že to bylo MZV, které prostě tuto roli nepřijalo, nevykonávalo atp.

Autorovi by bývalo zásadně pomohlo rozlišit (a) chyby ve způsobu implementace Visapointu (zde mimochodem patří autorovi pochvala, jako neuvěřitelná se naopak jeví praxe, nekoordinovanost, chybovat a lajdáctví českých orgánů) a (b) problematický kontextu implementace – tedy zejména nenavýšení kapacit ZÚ – bez které by i ideálně fungující Visapoint nebyl ničím jiným než právě oním hrdlem lahve, neboť bez navýšení personálních kapacit nemohl přinést očekávané efekty.

- 2) Na rozdíl od autora si myslím, že Hypotézu č. 2: – *Systém elektronického objednávání termínu k podání žádosti o vízum není vhodně zvoleným nástrojem* – nelze na základě výše uvedeného jednoznačně zamítnout. Neboť právě vhodnost zavedení Visapointu byla podmíněna i výše uvedenými kontextuálními podmínkami.
- 3) Stejně tak pokládám za zvláštní, že Hypotéza č. 3: *Klíčoví aktéři zvoleným nástrojem, nastavením a průběhem fungování Visapointu sledovali jiné, než oficiálně deklarované cíle.* – byla zamítnut. Lepší by bývalo říct, že nebyla ani vyvrácena ani potvrzena. (Samotné zamítnutí hypotézy, byť pro nedostatek důkazů, se pak jeví s některými zjištěními práce jako trochu nekonzistentní, ale interpretce zmíněné politiky dává prostor rozličnému chápání)
- 4) Stejně jako s úvodem práce mám i problém se závěrem. Celý závěr vyznívá pro MZV ambivalentně a s jistou dávkou pochopení. Visapoint však nebyl izolovaná politika MZV, se kterou nešlo nic dělat: (1) klíčovou proměnou navýšení pracovníků ZÚ mohlo ovlivnit právě MZV a ne nikdo jiný, (2) MZV zadalo zakázku již problematické firmě, (3) na ZÚ byla opakovaně a dlouhodobě prokázána korupce, (4) lidé, kteří se na zakázce podíleli, jsou nyní trestně stíháni, (5) systém byl prokazatelně nefunkční a nabourávaný a (6) NSS rozhodl, že přijímání žádostí o víza pouze skrze Visapoint je v rozporu s českým právem. Pokud tedy máme – z práce plynoucí takové závěry – je velmi překvapivé, že autor přeci jen nedospívá k trochu jednoznačnějšímu závěru.

Z výše uvedených důvodů doporučuji práci přijmout k obhajobě

a hodnotit ji známkou „B“ (81 %), známka reflektuje, že si autor vybral nelehké téma a výzkumu se zhostil se ctí.

Datum: 27.5.2019

Podpis: